

de Gouwenaar

1 april 2014

Nieuwsbrief nr 5.

Stichting De Goudse Pijp

1. Standwandeling „De Goudse Pijp” in druk verschenen

2. Workshop Goudse pijpmaken voor kinderen

3. Simon Boot pijpmakersfamilie Keizerstraat

4. De Goudse Pijp nu ook bij Best Western Gouda te bekijken

Stadswandeling „De Goudse Pijp” nu in druk verschenen !!!

Binnenkort gratis te verkrijgen via de „Stichting De Goudse Pijp”

12. Raam overstelen
Bij Raam nr. 43 naar rechts bij nr. 103
13. De Oude Halletje
Een van de laatste struiken van Gouda
verwijlen naar de Keizerstraat.

14. Keizerstraat
Bij nr. 23 linksaf richting Hoge Gouwe.
In de Keizerstraat waren veel pijpmakerswinkels
in 1811 v.d. Wier. (Goudswaagen en Simon Boot
etc.)

15. Hoge Gouwe
Links blijven volgen langs (Aalbe Bakeraar,
St. Jozefkerk)
Hoge Gouwe 47

16. Hoge Gouwe 143
Franz Werck woude op de Gouwe uitdijde in een
aankomst punt (brugnummer nr. 141 en 143).
In 1712 werd hij opgevoerd
in de punt in rug olijf de grafsteen is niet meer
heraasteld van de Lieve in de Hollandse Tuin.
Ter waardheid van de twee hollen bevindt zich
een steeg met afgraving op de Raam. Een zwaai-
wielige constructie van de pijpen - en pijpenmakerij
aan de lantaar bij Verduf goed goud, heeft hij in
mei 1718 van de hollen Gouwe 145 en 147 erbij.
Hij heeft hierdoor vier aangevallen gouden.
aan hij in 1724 zijn maatschappij naar het
algemeenrecht afgeleid. Naar hij naar het
markten (Lieve in de Hollandse Tuin, naar het
kerkgebied aangewezen als "den hollenen lantaar").
De markt werd in Gouda afgeleid in jaren 1830 met
andere goud. Verrijken naar Hoge Gouwe 207

17. Hoge Gouwe 201
Nieuwste pijpense rijching Best Western
Plus City Hotel Gouda.

Hier komt in de Goudse Pijp lopen en de
specifieke relatie van de
„Stichting De Goudse Pijp” bekijken.

18. Nieuwehaven
Bij ingang Hotel Best Western aanrekenen naar
de brug naar de Nieuwehaven.

Hij een collectie van de Amsterdamse pijpenmakerij
over ongeveer 1700 in 1889 de Goudse pijpen
naar hij ongeveer. De stadsraad had toen
aanvaardigd voor te zijn het herstelling van een
Duitse-pijp fabriek met de Nieuwehaven.

19. Vrouwestegen
Nieuwehaven vervolgen het Vrouwestegen.
Voor de Vrouwen is een prachtige peddel
(een pijp) te bekijken met de volgende teksten
aangebracht in 1996 door wethouder W. Schouten
terzake

20. Vrouwestegen
De hier naar rechts Vrouwestegen met
Turkmarkt.

21. Turkmarkt
Via Vrouwestegen (voelbaar) naar Raam

Historie Goudse klei- en 1617 Baeremels

De eerste man die in Gouda in 1617 het ambacht van klei- en
WILLEM BAEREMELS (zijn geloofsvaders uit Engeland uitgeweken).
Willem was van origine Engelman. Hij gaf op geboren te zijn in Bromyard, een dorpje van
ca. 20 km van Stratford.

Beroep: Steenhouwer. Hij voerde het merk "De gecroonde Aoc" (De Raas van Tador)
In 1622 kocht hij een huis Achter de Vachtmarkt (nu nr. 99).

STADSPIJPFABRIEK (1783)

aan het Pestoff (op nr. 23 kaart)
(Maria Magdalenenklooster).
Instructie, waarna den Boos en Pisse, was
de Opgangse Pijp-fabriek, binnen de
reid Gouda, sig in der tijd. Zullen moeten
gedragen.

Artikel 1

De Boos en Pisse, zullen verplicht zijn, een
verbedigde en voorzigtige Directie, in handen over
een en twintig personen, en jongens als menig,
of over te veel meer, als men in de tijd zal goed
vinden.

Artikel 2

De Boos, zal de jongens, welke in die tijd, met de Pijp-fabriek te werk gesteld zullen worden,
moeten onderwijzen, en instructies met het leven hebben, en Kasten, zodat yder het zijn werk
bekwaam worden; uit die laatste zal de Boos verplicht zijn exactelijk te zijn, alle de
parochiechopen, in goede orde gesteld zijn, en bij fout van dien, de boos te orde brengen, met
schep (za die daar aan bereid zijn) van Sint, Vermaaker of Tenmeester, welke ten tijde van
zullen aan gouden worden.

Artikel 3

De Boos, zal ingezigt verplicht zijn, de Magten, welke in der tijd zullen te werk gesteld worden,
te meken laten Tenmeester, en met een woord verders bekwaam maken, tot of dat geen
hummum Dient, in deze fabriek.

Welkom in
Gouda.

Goudse klei- en pijpen maken op de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel erfgoedlijst Nederland/UNESCO

De ambachten van Goudse klei- en pijpen
maken op de Nationale Inventaris
Immaterieel Cultureel Erfgoedlijst

Op 2 december 2013 zeeving Gouwenaar
en partisse ambachtelijk Goudse
pijpmaker Patrick Vermeulen het
bericht dat zijn ambacht nu erkend is
als Immaterieel Erfgoed.

Met de onderscheiding van een certificaat
staat het ambacht officieel op de Nationale
Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed in
Nederland.
Deze nationale inventaris vloekt voort uit
het UNESCO Verdrag over Bescherming van
het Immaterieel Cultureel Erfgoed.
Daarmee krijgt het ambacht als eerste
ambacht in Zuid-Holland een internationale
status.

Hoewel op persoonlijke titel toegelend aan
Vermeulen, wil hij nadrukkelijk het predicaat
ambacht onder en namens de past eigenaar
„Stichting De Goudse Pijp”.

Stadswandeling „De Goudse Pijp”
Voor een geheel verzorgde
stadswandeling met begeleiding van
werkshop heeft u contact
opgevoerd met Patrick Vermeulen
van de „Stichting De Goudse Pijp”

u mail
patrick.vermeulen@goudsepijp.nl

Deze stadswandeling „De Goudse Pijp”
is een uitgave van „Stichting De Goudse Pijp”
met medewerking van de Gemeente Gouda.

Leporelloverhaal:
„Stichting De Goudse Pijp”
Foto omslag: Carline Doorn

Contact:
Patrick Vermeulen
e-mail: patrick.vermeulen@goudsepijp.nl

Op www.goudsepijp.nl meer
informatie over het Ambacht van de
Goudse klei- en pijpmakers.

Openbare basisschool de Achtbaan Moordrecht

Beeldverslag workshop Goudse kleipijpmaken 250 leerlingen van de basisschool de Achtbaan in Moordrecht maakten echte Goudse kleipijpen!

Organisatie en uitvoering „Stichting De Goudse Pijp”
www.goudsepijp.nl

Goudse kleipijp steeds meer in beeld in Gouda!

„Stichting De Goude Pijp” heeft donderdag 13 maart j.l. een vitrine geplaatst bij het Best Western Plus City Hotel aan de Hoge Gouwe 201 in Gouda.

Voor gasten en belangstellenden de moeite waard om kennis te maken met dit puur Goudse Ambacht.

Vele pijpen in allerlei soorten aangevuld met origineel gereedschap dus weer meer zichtbaar in Gouda.

Ook op de site www.goudsepijp.nl een stuk geschiedenis te vinden van dit prachtige Goudse Ambacht.

Ambachten zijn belangrijk, niet alleen voor de economie maar ook voor de cultuur van een land, als immaterieel erfgoed (zoals de gelijknamige UNESCO conventie laat zien). Wat kunnen verschillende partijen bijdragen? Wat kunnen gemeentes en provincies doen om een gunstig klimaat te scheppen waarin het ambacht economisch kan gedijen (een sector met vele kleine bedrijfjes waarin alles bij elkaar zo'n 111 miljard euro omgaat)?

Wat kunnen de opleidingen doen om een nieuwe generatie het oude vakmanschap door te geven? Hoe kunnen erfgoedinstellingen de culturele waarden van het erfgoed zichtbaar maken voor een breed publiek en bijdragen aan een duurzame structuur?

Foto boven: Kasten van de Goudse kleipijp

14 en 15 maart jl. weer volop belangstelling voor het AMBACHT!

De Keizerstraat was pijpenmakers bolwerk

Keizerstraat (1363)

Eerder genoemd als Jans Clerxstraat (1340), later ook (1402) Jannes Clerxkade.

De Keizerstraat is een van de oudste straten van Gouda.

De Goudse pijp stond bekend om zijn hoogwaardige kwaliteit. Gouda en zijn pijpenmakers industrie een begrip over de gehele wereld. Miljoenen pijpen zijn er gemaakt en te vinden op de meest bijzondere plaatsen.

Simon Boot pijpmakersbaas Keizerstraat

Op huisnummer 55 en 57 had Simon Boot in augustus 1817 zijn pijpmakersbedrijf.

Ook bezat hij een huis in de Komijnsteeg.

In 1817 waren er in Gouda nog ongeveer 115 pijpenmakers fabriekjes.

Ruim 2000 arbeiders verdienden hun brood doormiddel van het maken van Goudse pijpen.

In 1811 fabriceerde Simon pijpen met op de hiel het merk MS. Ook in dit zelfde jaar werden er pijpen gefabriceerd met het hielmerk cijfer 64 met als toevoeging een kroontje boven de cijfers.

Tot 1826 werden er pijpen gemaakt met het laatst genoemde merk.

Huwelijken

Huwelijken tussen pijpenmakers(sters) waren geen uitzondering. Bij deze huwelijken waren er dan ook nog als getuigen vaak collega's.

Simon Boot pijpmakersbaas was driemaal getrouwd met een pijpenmaakster. Nadat zijn eerste vrouw Adriana Cabout jong was overleden trouwde hij voor de tweede maal met Elisabeth Scholte op 15 januari 1813. Elisabeth Scholte was toen 26 jaar en pijpenmaakster.

Getuigen bij dit huwelijk waren: Barend Scholte (22 jaar), pijpmakersknecht en woonde in de Houtensteeg.

Willem Herbers (22 jaar), pijpmakersknecht woonde in de Kleiwegstraat.

Simon Boot (26 jaar), pijpmakersknecht woonde in de Houtensteeg.

Derde huwelijk

10 mei 1815 trad Simon Boot (31 jaar) voor de derde maal in het huwelijk met Pieterella Rijke (21 jaar) pijpenmaakster.

Hij was voor de tweede maal weduwnaar geworden

Getuigen bij dit huwelijk: Willem Herbers, pijpmakersbaas woonde in de Keizerstraat.

Martinus Vlak, pijpmakersbaas woonde in de Keizerstraat.

Klaas Nieuwerkerk, pijpmakersknecht woonde in de Keizerstraat.

Conclusie:

Veel Gouwenaars van nu, hebben zeker binnen hun familie een pijpenmakers verleden.

„Stichting De Goudse Pijp” onderzoekt en publiceert op de website **www.goudsepip.nl** de rijke historie van dit bijna verloren ambacht.

De Goudse pijp stond bekend om zijn hoogwaardige kwaliteit. Gouda en zijn pijpenmakers industrie een begrip over de gehele wereld. Miljoenen pijpen zijn er gemaakt en te vinden op de meest bijzondere plaatsen.

Pijpijes

Gildenproef Dirk Goedewaagen

Dirk Goedewaagen legde zijn gildenproef af op 16-01-1779. Hij heeft pijpen gemaakt van 1779 tot 1819. Hij heeft de merken FAG, 9 en Roemer gebruikt. Hij wordt, na zijn gildeproef, opgenomen in het Goudse pijpenmakersgilde. Toeback, meegebracht door de schepen van de VOC, wordt steeds meer gerookt. Later zal zijn kleinzoon Pieter, ook pijpenmaker, trouwen met de dochter van de pijpennmakersfamilie De Jong en zodoende het bedrijf uitbouwen tot uiteindelijk de Koninklijke Goedewaagen.

Merk AVS

GERRIT van der WANT, overleden zijnde, heeft de Zoon ARY van der WANT het Merk AVS uit den Boedel van zijn Vader gekogt, en de PIJPEN van dezelve kwaliteit makende, verzoekt de gunst en recommandatie; hij woont in de Keizerstraat, No. 59, te Gouda.

Bron: Haarlemsche Courant/Gazette de Harlem Zaterdag den 19 October 1811 bijzonderheid een krant in twee talen
NEDERLANDS/FRANS.

LANGE GOUDSCHE PIJPEN 1891

Omtrent de pijpenfabriek te Gouda wordt in het verslag der K. v. K. aldaar vermeld, dat zij in 1891 voortdurend doorwerkte en dat het gebruik van lange Goudsche pijpen merkbaar vooruitgaat.

1914 Boetsierklei

Boetseerklei is klei die uit Duitschland betrokken wordt en dus niet volgens een recept te bereiden is. Door de pijpenfabrieken te Gouda wordt ze gezuiverd van biezen en andere ongerechtigheden en gebruikt, tot het bakken van pijpen, aardewerk enz.

Diezelfde klei wordt door de beeldhouwers gebruikt als boetsierklei en door hen van bovengenoemde fabrieken betrokken.

1,7 miljoen pijpen

In 1929 werden in Gouda ruim 1.7 miljoen stenen pijpen gebakken, waarvan 1 miljoen onvervalste oude Gouwenaars. In vergelijking met de fabricage in het jaar 1926 is er een stijging te constateren van ongeveer 10%.

Februari 1929 staking

De staking in de Goudsche aardewerkindustrie geëindigd.

Na herhaalde vergeefse pogingen van de Rijksbemiddelaar, den heer H. A. van IJsselstein, is het na enige weken onderhandelen aan den wethouder van Gouda, den heer J. A. Donker, gelukt, het conflict in de Goudsche aardewerkindustrie tot oplossing te brengen.

De staking, welk omvat een deel der personeelen van de fabrieken: Plateelbakkerij „Zuid-Holland, Goedewaagens Koninklijke Pijpen- en Aardewerkfabriek, de aardewerkfabriek Regina van de firma Van der Want en Barras, en de fabriek Zenith van de firma P. J. van der Want Azn., in totaal 400 man, is Donderdag geëindigd.

Omtrent de wijze, waarop het conflict is geëindigd, is niets bekend.

1839
G.B. van Goor aan de Kleiweg

1911
Naamloze vennootschap
N.V. Drukkerij
v.h. Koch & Knuttel
Turfmarkt 106 Gouda

Drukkerij Koch & Knuttel ***(voorheen van Goor)***

Historie drukkerij
Koch & Knuttel

1839
G.B. van Goor Huisdrukkerij
opgericht

1894
Uitgeverij en Drukkerij van Goor
gescheiden

1894
Drukkerij Koch & Knuttel
(voorheen van Goor)

Handzetter na ruim 500 jaar een bijna vergeten ambacht.

De opleiding tot Handzetter in de jaren '60 *deel 5*

De handzetter pakt met zijn rechterhand de losse loden lettertjes uit de vakjes van de letterkast en plaatst ze in de zethaak die hij in zijn linkerhand vasthoudt.

In de zethaak ordent hij de letters tot regels. De zethaak is van tevoren afgesteld op de gewenste kolombreedte.

Voor de witte gedeelten in het zetwerk zoals spaties en interlinies staan hem vlakke staafjes of blokjes lood ter beschikking, die geen inkt vangen en dus niet meedrukken.

Eerste druksel (proefdruk)

Na goedkeuring van het zetsel door de leermeester dus nu op naar mijn eerste druksel op de proefpers.

Een afdruk (proef) werd gemaakt een uniek gebeuren wat het begin was van 48 jaar werken in de Grafische industrie.

Thuis laten zien, volop bewondering.

Nu werd de proef door de leermeester nagelezen op zetfouten, deze fouten werden op de proef met rode balpoint aangegeven.

In het begin zag de proefdruk aardig rood.

De correcties werden aangegeven met speciale correctie tekens. Ook deze correctietekens standaard bij alle drukkerijen moesten uit het hoofd geleerd worden.

Na later bleek was het de bedoeling dat er niet meer dan een paar promille aan fouten was toegestaan. Woorden vergeten kon eigenlijk helemaal niet.

Het zetsel moest eigenlijk dan helemaal verlopen worden. Dus eigenlijk opnieuw worden gezet.

Nu ging ik langzamerhand begrijpen waarom het op zo'n zetterij eigenlijk muisstil was.

Om een goed zetsel af te leveren was een grote concentratie nodig.

Loopjongen

Als leerlingzetter was het de normaalste zaak dat je als loopjongen werd gebruikt.

Voor de gevestigde zettters (die soms al 40 jaar dit enerverende beroep uitoefenden) naar de bakker, melkboer enz. was geen uitzondering. Ook met drukproeven naar klanten in en buiten Gouda kwam regelmatig voor. Dit waren natuurlijk mooie uitjes.

B.v. naar Den Haag met drukproeven naar de Prinsengracht waar het kantoor van De Ingenieur (nu nog) gevestigd was. Hiervoor werd een periodiek gedrukt. Ook naar Rotterdam naar het Bouwcentrum was een leuk reisje, tegenover het Groothandelsgebouw.

De twee periodieken De Ingenieur en De Bouw waren voor Koch & Knuttel een grote bron van inkomsten, waaraan veel werk aan verbonden was. Beide periodieken hadden een behoorlijke oplaat.

Traditionele boodschappen

Het was een vaste gewoonte om een leerling de stad in te sturen voor bijzondere (traditionele) boodschappen.

Een daarvan was om naar de firma Zandvoort aan de Wijdstraat te worden gestuurd voor **HET KLEURENBOEK VAN DE ZWITSERSE MARINE** op te halen.

Bij sommige personeelsleden was dit bekend en werd je weer verder de stad ingestuurd, na uren kwam je dan weer terug op het bedrijf en was er veel hilariteit.

Plintentrapje

Ook dit was een traditionele boodschap. Dan waren er natuurlijk de technische boodschappen binnen het bedrijf. De slinger van de zethaak en ook de cursieve spaties ging er altijd goed in.

Machinezetter

Ook de machinezetter (Linotype) waar vaste regels gezet uit de machine kwamen hadden een vast ritueel. Als leerling kwam het wel eens voor dat je een paar correctieregels moest ophalen. De machinezetter „zo jongen kom je de correctie regels halen” ja mijnheer. Goed hier heb je ze. Je hield je hand open en dan werd vervolgens de bloedhete regel net uit de machine in je handpalm gelegd en je hand aangedrukt. Je liet dan natuurlijk een kreet waarop bij de collega machinezetter grote hilariteit optrad. Het was weer gelukt.

Binderij helpen

Ook dit kwam in de eerste leerjaren regelmatig voor. Op woensdag en donderdag was het hier altijd een drukte van belang. Dan werden de periodieken als De Bouw en De Ingenieur in orde gemaakt. De drukvellen werden hier dan gesneden, gevouwen en vergaard. Waarna er dan een nietje werd aangebracht en tenslotte werden de periodieken geteld en gebundeld.

Vervolgens werden de bundels in de expeditie voor verzending klaar gemaakt. Als leerling moest je dan de postzakken in de vrachtauto gooien waarna die dan naar het postkantoor werden vervoerd.

Op de Binderij was het altijd wel gezellig, op deze dagen werden er namelijk dames ingehuurd voor het vergaren, wij als leerling moesten dan de vergaartafel voorzien van drukvellen die dan vervolgens naar de hechtmachines gingen voor verdere afwerking. De dames hadden altijd wel wat te kletsen en ook was er regelmatig wat te snoepen.

**In de volgende uitgave van
de Gouwenaar (nr. 6)**

De opleiding tot Handzetter in de jaren '60 (vervolg)

Schaatsen op de Westerkade (Wijhe) jaren vijftig/zestig *reactie in beeldverslag*

Foto's boven: Archief Els den Ouden

de Gouwenaar
Nieuwsbrief Stichting De Goudse Pijp
www.goudsepijp.nl

contact:
mail: patrickvermeulen@goudsepijp.nl